

Sevei Nii Tevegai **Ebulu Nuiti Ma** **Sevei laazeizuve ma woo** **mɔungiti**

Ebulu nuiti ta-zɛvɛi ɔa iɔɔɔ zɛvɛ vago, ɛ dɛɛzu ga Yesu ɔɛɛvɛ ga faawokeɛyeelugɔ ɔɛi ma mɔinmɔin daazeeliai Minazeɔe Pɔlɔmai zu. Sevevɛ eɔe tene goo. Ebulu nuiti ta-zɛvɛi zu, mɔinvɛ puulɔzita (60) ma vɛti, keɛ nui laavilegai Minazeɔe Pɔlɔmai zu vaiti ba, naa ɔa ɛ dɛɛzu kpezekele ga Yesu GALA gooi ta Zuifuiti ta-zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai losuve laazeelivɛ. Naa maavele ma, sevei nii ɔɛɛvɛ ga ɛ keletisinti iɔɔɔ, niiti ti ga Zuifuiti. Ebulu zɛvɛi dɛɛvɛ ga Yesu tɔgi laawooi vileɔe su, nii a ke zalaɔa ɔula nuiti ti mina mɔ zalaɔa ɔula. Yesu ɔa keai ga kotoiti kpein ma zalaɔai, nɔ ɔe ɔila kpe ɛ kula ɔe su. Ada-yeɛɔeɔalai zu ɔeletisinti ta zoo balaa iɔɔɔɔ zɔlɔɔsu Ebulu nuiti ta-zɛvɛi zu, ga ti yeeyɛ ba, ti ye Yesu volu, tɔɔzei tɔ ɔa ɛ ɔea ga zabui de zoo laazu GALA da, ta de yeeyɛ ba ga ade ɔa ɔaliva GALA ma (12:2).

Nu nɔpe ge la kweɛ zɔi ɛ Ebulu nuiti ta-zɛvɛi ɔɛai, kele faagwe nu wolai tanigaa ti ɔisievɛ nui tanigaa zu, naati ta ga, keelai Pɔle, ɔaa Luke, ni naa laade Balanabase. Nu nɔpe ge la balaa sevei tɛi keɛ ɔonagi ɔweɛ, kele nu mɔinmɔin ge ɔisievɛ ga keevɛ aisa kona vuulɔfelai (70) va zeeli, Kilista zɔlɔɔgai voluma. Zeluzalɛme ɔologoloni kona vuulɔfelai ma (70), kele sevei nii ma nui ɔa ɔɛzu, ɛ vile Zeluzalɛme va, eɔe ɛ la de ɔologoloni. Ebulu nuiti

ta-zɛvɛi ɣɛɛvɛ Wɔlɔme taazuɔvɛ (13:24), naa vɔluma kɛɛvɛ eɣɛ ma zɛvɛi leveteveɣɛ Egilisi mɔinmɔin su.

Unsosu

1. Sɛvɛi ɣɛɛ nui dɛɛvɛ ga Yesu ɣa GALA goo wo nuiti ta geezuɣeelai maazu (1:1—4:13).
2. E li ga dɛa ga Yesu ɣa zalaɣa ɣula ɣundiɣi wolaiti maazu, ti botii ɣɛɛzu GALA sei vɛɛi wu Zeluzalɛme (4:14—7:28).
3. Yesu ná-botii ɣa minazeɣɛ pɔlɔmai yeemaazu, nii GALA ge kpɛtɛni ti yɔɣɔzu ta ná-nubuseiti, ga tɔgi maavele nii é feeni Moize ya (8:1—10:31).
4. Sɛvɛi nii ma nui bɛga vɔluma ga dɛɛ kɛvelei pɛ su ga Yesu yee ɣa fai pɛ maazu, é kala mɔinmɔin feeɔvɛ, é vɛɛ nu zie vɛleiti ba (10:32—13:17).
5. Gaabelagi zu, sɛvɛi ɣɛɛ nui woo ɣaabelage ga iɣɔdɔ wooiti, ta tuɔɔ gooiti (13:18-25).

GALA kulavɛ kɛɛma ade vɛ ga ná-Doun Zunui maavele

¹ Mɔungi zu, GALA ge bɔɛni ade-mɛmɛwolani pɔ, ná zeizu mɔin, ta kɛvele mɔinmɔin su, ga GALA goo wo nuiti maavele.

² Kɛɛ niima voloiti su, ti ga yeeɣɛɣala ɣaabelagiti, é woo vɔa ná-Doun Zunui la, naa bɔɛ la ade vɔ. Tɔ ɣa é yimazeɣɛa la ga é anii pɛ pu zeezu. Tɔ ɣa é eteai bɛtɛni ga tɔun maavele.

³ Doun Zunui tɔna ka é ga GALA ná-lɛbiyai ma voloi, é ga GALA bɔɣɔi vaaɣulabai. Tɔ ɣa é kpɛtɛanii pɛ suzusu ga daawooi ná-zɛbɛi. Kpegai ma ga kotoiti gba vai ɣɛ, é zeini geeɣɔlɔgi zu maazuɔvɛ poun, GALA Maayikiai yeezazuɔvɛ.

Doun Zunui wɔɔɔɔve geezuɣeelaiti ba

⁴ Doun Zunui wɔɔɔɔve gola, é leve geezuɣeelaiti ba, vele nɔ ɣana é la ɓalaa, é daasei sɔɔɔɔge, nii bɔɔɔɔai naati tɔnɔi va.

⁵ Mazɔɔɔ geezuɣeelai ɓegele ɣa GALA ge ɣeni ma:

«Da ga dɔun zunui,
za, gè è ɣea ga dɔin.»*

Baa mu mɔnɔ:

«Nà ɣe be ga ɣeɣɣei,
tɔun ge ɣe bè ga doun zunu?»†

⁶ Siɣi zu GALA ge Doun Zunu mɔungi leveni da eteai zu, é ɣeni ma:

«GALA ná-geezuɣeelaiti pe ti nɔkɔ bu!»‡

⁷ Niima wooi ɣa é boni geezuɣeelaiti ta-vaa zu:

«Teigi a da ná-geezuɣeelaiti ke ga fiilei,
é ná-botigɣe nuiti ke ga abuzogi.»§

⁸ Kele GALA ge ɣeni Doun Zunui ma:

«Ee, GALA, da-masa kpɔkpɔgi ɣa ná yeenɔpe, eyesu
ɣɔ,

da-masa tukpɔi ɣa ga telebo tukpɔi.

⁹ Telebodai neɣve è ve, è tɔ kologolo fai wɔinzege.

Naa ɣa é ba, GALA, da-ƳALAGI gulɔi ziɛni è ma,
koozunɛ wulɔi,

é yiimazege ga de è ɣeɣalaiti saama.»*

¹⁰ E ɣeni ma mɔnɔ:

«Da ɣa, Maligii, è eteai lɔɔɓadɔni tɔɔzeizu mɔunpa,
geegɔɔgi ɣa ga è-yeei ná-kpetani.

¹¹ Ta neɣe, kele dɔun da ná eyesu ɣɔ.

Ti pe ta wɔɔzaɣa ege segei,

* **1:5 1:5** Guy 2:7. † **1:5 1:5** 2Sa 7:14. ‡ **1:6 1:6** TSV 32:43 boge é zoloo Geleke woo zeɣe wɔɔmai ma. § **1:7 1:7** Guy 104:4 boge é zoloo Geleke woo zeɣe wɔɔmai ma. * **1:9 1:8-9** Guy 45:7-8.

12 è ti vee su, è ti bili egɛ tookɔba wolai,
ti maa ɔa valibo egɛ segei.

Kele dɔun, da yesu ɔevele ma,
da-ɔonagiti ti la bega ɔɔ!»†

13 Geezuɔeelaiti su, begele ɔa é ɔeni ma:

«Zei zèezazuve,
eyesu gè è zili nuiti ke ga da-ɔɔɔloma anii»?‡

14 Geezuɔeelaiti ti pe tei ti va ɔe ga zenvuiti ti GALA
ná-botii ɔeezu baa? E ti levesu ga ti kpɔba ve naati
be ti maanɛai ti kizogi zɔɔɔ.

2

Kizo faa wolai

1 Naa ɔa é ba, de maanɛve de ɔili kpaan kala
gooiti ba, de ti menigai, naa ɔa a ke, de mina vile
de undaavili pelei va.

2 Mazɔɔ woɔi geezuɔeelaiti ti daazeelini, ni naa
bikpini, tɔ koloɔolo nui pe ta woomenitala nuiti pe
ti zalai zɔɔɔni nii soloogai ti-ɔeeɔotiiti ma,

3 naazu da zoo ɔale de ɔizo, ni da kizo faa wolai
tei keena ga faalakoba vaa? Kizo fai nii Maligii
bɔɔi boni mounpa, naa vɔluma meni nuiti ti bo ti
maaɔakpa ade ya,

4 GALA ge ta-zeele woɔiti maaɔakpa ga poogiti,
ta maaɔele vaiti, ta laavɔɔ vaiti, naa vee Zenvu
Nadegai ná-veɛaniiti ba, é ti ɔaagwɛeni, egɛvelei
ziimai la.

Zai é losu nuiti tuɔɔ kizogi ma vai zu

† 1:12 1:10-12 Guy 102:26-28 bogɛ é zoloo Geleke woo zee wolmai
ma. ‡ 1:13 1:13 Guy 110:1.

⁵ Tɔɔzei eteai é vaazu, nii gè ná-fai zuɖulazu, GALA ge la zobogi veeni geezuɖeelaiti zea ga ti ze i eteai naa unda.

⁶ Nui ta niima zeele wooi woge adave ta GALA Sevei zu, é ge ma:

«Nuɖusei ɖa ga leeni, è va ɖigaizie su?

Nui ɖa ga leeni, è va yiizoolɛ la?

⁷ E dɔive geezuɖeelaiti ba yeeɖeɖala go laawu, è lebiyai ta unfemai veeve be, ti ge unma ga masa bɔɔlogi,

⁸ è aniiti pe puuve ná-zobogi wu.»*

Siɛgi zu GALA ge aniiti pe dɔai la nui ná-zobogi wu, é la tanɔpe zeni voluzu, nii é la ɖoloni be. Tama anee naa ve, de la de petesu niizu ga aniiti pe ti ɖoloo nui ná-zobogi ve.

⁹ Kele nii de petesu niizu, naa ɖa é ga, Yesu loini geezuɖeelaiti ba yeeɖeɖala go laawu, naa ɖa a ke, GALA ná-zaalai maavele ma, é za nuɖuseiti pe be, da kaazu niina, lebiyai ta unfemai ti veai be, ti unma ga masa bɔɔlogi, tɔɔzei saai va é solɔni.

¹⁰ GALA ka é eteai betɛa, ta eteai ɖa ná tɔun be. Tama neeve be ga é ná-dointi ma mɔinmɔin pɔɔkpɔ ná-lebiyai va. Tei tama Yesu ɖa é ti ɖizosu, keni naa a la daazeelii pe solɔ GALA zea ga kpɔɔi maavele.

¹¹ Yesu ɖa é nuiti nadesu ta-ɖotoiti ma, tama, teigi é nuiti nadesu, ta niiti é ti nadegai, ti pe ti-lɔkulugi ɖa ɖila kpe nɔ. Naa ɖa é ba, Yesu la unfega ga ti loli fai ga keɖelointi.

¹² Naa ɖa é keeni é ɖeni la GALA ma:

«Nà zeze ga è-laaseigi kɛleaiti saama.

Nà è maamuse wuyei loo maaɔgi zaama.»†

* **2:8 2:6-8** Guy 8:5-7 boge é zoloo Geleke woo zɛve wɔlɔmai ma.

† **2:12 2:12** Guy 22:23.

13 E ɣɛni ma mɔnɔ:

«Nɔun nà, nà-kitogi pɛ ka ɣɛ ga GALA nɔ.»

Ta mɔnɔ:

«Giya ɣaa, gá dointi GALA ge ti veai zèa.»‡

14 Tama, velei naama lɔinti ti la ga kpusei ta ɲamai nɔnɔiti, tɔ bɔɣɔi balaa ɣɛni ga ti ɣɛvele, naa ɣa a kɛ é naa ɣologolo ga ná-saai maavele, zɔi saai ma zobogi zea, naa ɣa é ga Inɛgi,

15 é naati unmɔɔ, niiti kpein ti ɣɛni eɣɛ duɔiti ta-luai maavele ma saai va ti-zii ma voloi pɛ su.

16 Mazɔlɔɔ kolevɛ ga geezuɣeelaiti taade é va va bɔsu ti va, keɛ Abalaame mavofodaiti ka é bɔsu ti va.

17 Naa ɣa é ba, kɛni a la ɣula ga kɛɣɣeleaiti fai pɛ su, naa ɣa a kɛ, é ɣɛ ga zalaɣa ɣula ɣundiɣi wolai, daavegai ga gaazumaawɔingai, é ga woogɣɣila nu GALA ná-botii zu, ga é nuɓuseiti ta-ɣotoiti gba.

18 Mazɔlɔɔ, tei tɔ bɔɣɔi é bɔlɔni, siegi zu tɛgai zeelini la ma, toɣa zoo é bɔ naati ba, niiti tɛgai zeelizu ti ma.

3

Yesu wɔɔlɔvɛ Moize va

1 Naa ɣa é ba, kɛɛleaiti, wo ga GALA nɔnɔiti, é wo loligai ga wo wɔnɔ zɔlɔɔ geeɣɔlɔgi zu vaa vaɣɔiti su, à ɣisɛ lɛɛ Yesu zu, nii ade yeezeidai bu keɛmavɛ ga tɔ ɣa é ga GALA ná-keelai ta zalaɣa ɣula ɣundiɣi wolai.

2 E ɣɛni ga woogɣɣila nu GALA bɛ, nii é ma losuvɛ veeni zea, eɣɛvelei Moize ɣɛni la GALA ná-pɛlei wu.

‡ 2:13 2:13 Eza 8:17-18 bogɛ é zoloo Geɛke woo zɛvɛ wɔlɔmai ma.

³ E leveni ga solooge é lebiyai zóló, nii bóólóbai é leve Moize nónóí va, eǵevelei pélé lo nui ná-unfemai wóólóbai la pélei nónóí va.

⁴ Mazóló pélei ma zii pé to nu ǵa ná, kéle GALA ka é anii pé toga.

⁵ Moize nónóí, é ǵeni ga woǵǵila nu GALA ná-péleyeǵei wu ná pé. E ǵeni ga botiǵe nui, tosuve ǵeni ga é naama zeele wooi wo nii GALA ge vaazu bosu.

⁶ Kéle Kilista ǵa ga woǵǵila nui, é ǵeni ga Doun Zunui seidai GALA ná-péleyeǵei unda. Ada ga ná-péleyeǵei wu nui, ni ada da-ladalai zona kpaan ta kitogi, nii ade bóǵó wóólózu ma vaa zu.

Doǵǵi makǵe GALA ná-nuǵuseiti be

⁷ Naa ǵa é ba, eǵevelei Zenvu Nadegai bosu la ga:
«Ni wa GALA gooi menina za,

⁸ à mina wo-ǵigiti kpa,
eǵevelei é ǵeeni la yeei kpakagi ǵeeni la,
súǵǵǵi ma voloi tevebai zu.

⁹ Miná ǵa wo-memewolani ti súǵǵǵni ná,
tama ti ná-kewotiiti kaani kona vuunaanigó (40)
laawu.

¹⁰ Naa ǵa é keeni gè yiǵaawanani niima yamanii
ma,
gè ǵe ma: «Ti ǵakage nǵ ti-yiimave yeenǵe,
ti la ná-peleiti kwéé.»

¹¹ Ná-ziiǵaawanai zu, gè ǵonani ga:
«Ti la ba ná-doǵǵi zu pé!» *

¹² Kéleaiti, à dama, nui ta mina ǵe wo zaama,
ǵi nǵi va lo ziiimave, ta kidaalevelalai, é va voluave
zenvu su GALAGI va.

* **3:11 3:7-11** Guy 95:7-11 bogé é zoloo Geleke woo zéve wólómai ma.

¹³ Kεε à 6o6o iηo6o folo-o-folo, ni n6 «za voloi» 6a dε nά, nii GALA daawooi 6oεzu é vile ba, wo zaama ta mina 6o6o ye nά, kotoi va yaava, é va 6ikpa.

¹⁴ Maz66o da Kilista 6a de 6o6ai faa 6ila ma, ni da yena da-ladala m6ungi volu kpaan, eyesu gaa6ela foloi zeeli.

¹⁵ Tama bogε ga:

«Ni wa GALA gooi mεnina za,

à mina wo-6igiti kpa,

e6εvelei é 6εeni la yeei kpakagi 6εeni la.»†

¹⁶ Bεeni ka ti GALA daawooi mεnini, ti wuze6e daal66ma? Naati taade 6aa, niiti Moize loni ti lu6o, ti 6ula Ezipete yooi va?

¹⁷ Bεeni ka GALA ge yi6aawanani ti ma, kona vuunaanigo (40) laawu? Naati taade 6aa, niiti ti kotoi 6εeni, ti-ma voomaiti ti yeni tevebai zu?

¹⁸ Bεeni ka é 6onani ti vε ga ti la l6a nά-doo6ogi zu? Naati taade 6aa, niiti ti kololalai 6εeni?

¹⁹ Da kaazu 6alaa ga ti la 6eni zooni ti va l6 GALA nά-doo6ogi zu, t66zei ta-6idaalevelalai va.

4

¹ De6εmu, yee6ε6alai zu minaze6egi nά la dε, ga nu l6 GALA nά-doo6ogi zu, ade dama, nu n6pe ge mina 6ε wo zaama, a wo ma ga é 6ulaa voluzu.

² Maz66o woo niine vagoi laazeelivε ade ma, e6εvelei daazeelini la ti ma. Kεε wooi daazeelini ti ma, naa la 6eni faa n6pe paani ti ma, t66zei niiti ti mεnini, ti la 6eni yeezeini bu ga kidaalevei.

³ Adεiti de 6idaaleveai, da l66zu doo6ogi zu, e6εvelei GALA daawooi bogai la ga:

† 3:15 3:15 Guy 95:7-8 bogε é zoloo Geleke woo zεve w6l6mai ma.

«Nà-ziiḡaawanai zu, gè ḡonani ga:

«Ti la laa nà-dooḡogi zu pe!» *

GALA ge ḡaeni ḡana, anee ni ná-botiiti ti ḡega ga ḡe, kaite eteai ḡete yee ma.

⁴ Mazoloo kpovee adave ta folo lofelasiei vaa zu ga:

«Foloi lofelasiei, GALA ge looḡoni ná-botiiti pe ba.»†

⁵ E boge mōnō, é ḡe ma:

«Ti la laa nà-dooḡogi zu pe!»

⁶ Tōzei niiti ti Woo Niine Uagōi menini mōunpa, naati ti la lōni ná, wootalalai maavele ma, tama makeḡe tanigaani be ga ti lō ná,

⁷ GALA ge folo ḡila devea ga niine, nii é ga «za». Sugoozaai ma, é puuni Davide la, naa bo, eḡevelei bogai la maazuve ga:

«Ni wa GALA gooi menina za, à mina wo-ḡigiti kpa.»

⁸ Mazoloo ni Zozuwe dooḡogi veeni ti ya, GALA ge la ḡena ḡoe volu, é va vile foloi taḡili ba.

⁹ Dooḡo folo makeḡe de GALA ná-nuḡuseiti faa ma, nii kulaai ga folo lofelasiei,

¹⁰ mazoloo zoi é lōzu GALA ná-dooḡogi zu, naa ḡa looḡosu ná-botiiti ba, eḡevelei GALA ge looḡoni la nōnōiti ba.

¹¹ Ade ḡaaḡa, de lō naama looḡogi zu, nii a ke nu nōpe ge mina loo bu ga é va vokōḡo naati ma, ti kololalai ḡeeni.

¹² Mazoloo GALA daawooi ḡa vulua, zebei ḡe ba. Gaalive é leve gaavele boḡa zōkpōi pe ba. Toḡa da lō eyesu é zeeli ve zenvui ta nu ḡigi ti ḡomisú ná, eyesu é zeeli ve nu lodazuveti ta nu ma ḡolḡigiti ti

* 4:3 4:3 Guy 95:11. † 4:4 4:4 Zen 2:2.

gomisu ná. Togá da nu yii wainla vaiti ta ná-kisieiti buuzumo.

¹³ Kpeteanii tanope ge la loofuni GALA gaazu, ti pe maanakaue, ti maagala naa gaazu, zoi maaneai de voluvaawo ma.

Yesu ga ga zalaɗa ɗula ɗundiɗi wolai

¹⁴ Ade lo kpaan kidaalevei zu, nii de ma wooi wosu, toozei zalaɗa ɗula ɗundiɗi wolai ga ade ya, nii e geegolɔgi zuvologai, naa ga e ga Yesu, GALA Doun Zunui.

¹⁵ Mazoloo zalaɗa ɗula ɗundiɗi wola laade, e va ge ade ya, ga nii e la zooga e va de maawoingfa dazebesulalai zu, keke toun e tegai zolooni fai pe su ga de gevele, keke e la ɗeni koto ɗeeni.

¹⁶ Deɗemu, ade maaɗuɗa GALA ná-masa kpɔkpɔgi va ga ladalai, ve zaalai zoloozu ná. Ada maawoingfai zoloo ná ta zaalai, de kpɔba zoloo, siegi zu de ɓedezu la ma.

5

¹ Zalaɗa ɗula ɗundiɗi wolai nii zeelobai ɗeni wosu da nuɓuseiti saama, ti sege ga e botii ge GALA be ta-vaa ma, naa ga a ke e veɓeaniiti ta zalaɗaiti kula kotoiti ma vaa ma.

² Togá zoo e faaɗwetala nuiti ta faaɗaaza nuiti ma vai gaaga, toozei to ɓoɗɔi, e ná-zebesulalai ɗwee.

³ Toozei to ɓoɗɔi zebe la zea, keni e zalaɗai ɗula to ɓoɗɔi ta nuɓuseiti ta-ɗotoiti faa zu.

⁴ Nu nape ge la naama losuve ma unfemai gea ga ɓoɗɔ nɔno, keni zoi GALA ge toligai, egevelei Aalon ɗeni la.

⁵ Kilista balaagi la ɣɛni naama unfemai zegeni ɓɔɔɔ ʋɛ nɔ, ga ɛ ʋa ɣɛ ga zalaɣa ɣula ɣundiɣi wolai, keɛ ɛ ɓɔɓɔni GALA zea, nii ɛ ɣɛni ma:

«Da ga dɔun zunui. Za, gè è ɣɛa ga dɔin.»*

⁶ Zenɔ ɣana bogai la adaʋɛ ga:

«Da ga zalaɣa ɣula nui eyɛsu ɣɔ,

egɛʋelei Melekizedɛke ɣɛni la.»†

⁷ Yesu ɣɛai ma eteai zu, ɛ falii ta maanɛɛɛ wootti daazeelini, ɛ kpeeɪ loo gola, gaazudɛiti ti ʋu, ɛ daazeeli GALA ma, nii a la zoo ɛ kizo saai ma. GALA ge goɔɣaavotegi veeni zea, ná-woozogi maavele ma.

⁸ Anɛɛ ni ɛ ɣɛni ga GALA Doun Zunui, ɛ woozogi ɣalani ga naama vaiti maavele, ɛ ɓɔɓɔni ti zu.

⁹ Tama tɛi daazeelini ɛ zeeli ɣwɛgi ma, naa keɛʋɛ ga ɣɔɔɔ kizogi vee nui naati zea, niiti ti ɣolozu tɔun bɛ.

¹⁰ GALA ge seini ga zalaɣa ɣula ɣundiɣi wolai egɛʋelei Melekizedɛke ɣɛni la.

A dama, wa ʋa ɣɛɛ kidaalevei ʋa

¹¹ Faa mɔinmɔin ka gi ɣisu, gá zoo bosu naama vai zu, keɛ kpaavɛ gi ʋa ti-ʋoluvɛti bo wo ma, tɔɔzei wo la pɔ wo ʋa faiti gaagɔ fala.

¹² Kaite wo maanɛɛni wo ɣɛ ga kalamɔinti, keɛ wo ɓɛɛi ɣa ba ga nu wo ɣala dɛ ga GALA ná-faiti ma ɓɔzei koiti, wo ɣɛa mɔnɔ ga nuiti ti ɓɛɛi niimidei ɓɔle vai ʋa, wo la ziezu daamiani kitei wu.

¹³ Zɔi ma ɛ niimii ɓɔlezu, naa ɣa dɛ ga doungei, ɛ la telebo kpɛiti zɔɔzuguwɛɛ.

* 5:5 5:5 Guy 2:7. † 5:6 5:6 Guy 110:4.

¹⁴ Kele tama, daamiani kitei ga ga nui naati tano, niiti ti ga nu giteiti, ti zoogai faiti zoogozugulazu, faa vagoi, baa faa noi.

6

¹ Naa ga e ba, fai niiti ti ga Kilista laawooi zu vai ma gala mungi, ade naati ze le na de, ade li lugfa faa biigiti su, ade mina sebasema la ga niine ga: nu sie vele maavalibo fai e zege keewotiiti polu ti nu loozu saai zu, kidaalevei GALA ma,

² jade fai ma geewotiiti ma galagi, nu yeei la nuiti ma, goveiti buzege vai, ta tukpoi e geezu ga googo kelei.

³ Naa ga ade vaazu keezu, ni GALA ka vaana bu.

⁴ Ade naati ta-vai vetena, niiti ti galegai ma volu ta-etea wolamai ma: Ti GALA na-wozakalagi zoloni. Naa volumna ti geegolagi zu vebanii gofo, ti tano zoloo Zenvu Nadagai zu.

⁵ Ti GALA daawoo vapagi wain geni. Etea niinei e vaazu, ti naa na-zebei gaaga.

⁶ Naa pe poluma, ti gale ma ta-etea wolamai ma volu. Naama nuiti, nu la mo zooga ti zegezu ti-zie vele va, ti va valibo. Tazei ta GALA Doun zunui badazu volu ga niina saa wului ma, ti zeba ti yeegegalai ve nu giligiti zea ga ti GALA poomu kelei zu.

⁷ Tama, siegi zu zooi yezu la ga tonai e vuuzu ma valafala, e zeba e siinziin ganigiti pono, niiti ti zoloogai tii ge nui ma, GALA ka tuya loo ma yooi ma.

⁸ Kele gain dooi a wuzegena, ta gain gului, kulanuma la mo gea ba, su la goozu e voovoo, gaa ga bela ga abui lo ba.

⁹ Kεε nεεjɔɔɔiti, anεε ni gá bεezu ɔani, gi laave da ga wa pele vagoi ma, nii soloogai kizogi ma.

¹⁰ GALA ge la ga telebotala GALAGI, é va yeema wa-wotiiti ma ta nεεbei wo kulani keɛma daaseigi ma vaa ma, ga botiiti wo ti ɔεeni, ta wo ba dε, wo da ke ná-nuiti bε.

¹¹ Kεε woin ɔa gi ma ga wo ɔilagilagi pε ge naa ɔɔɔala ɔaabaai wo, eyesu gaabela foloi zeeli, naa ɔa a ke wa-ɔitogi pε daazeeli.

¹² A mina ɔε ga ɔaka nua, kεε anii niiti GALA ge minazeɔeai ga tiye, zɔiti ti vaazu tɔnɔ zɔɔɔsu naati su ga ta-ɔidaalevei ta ta-yiilɔɔi maavele, à vokɔɔɔ naati ma.

GALA ná-minazeɔe daazeelii

¹³ Siεgi zu GALA ge minazeɔeai woni da Abalaame vε, tɛi nu la ɔeni ná, nii bɔɔɔai tɔun ba, a la zoo ɔonazu ma, é ɔonani tɔ bɔɔɔi ma,

¹⁴ é ɔε ma: «La da ga ná tuya loozu é vε, gè è-mavofodai ɔaawɔɔɔ.»*

¹⁵ Abalaame maaɔɔngi woni ga ziilɔɔi. Naa ma, é naa zɔɔɔni, nii GALA ge ma minazeɔeai woni.

¹⁶ Mazɔɔɔ ni nuiti ta ɔena konai woga, ta da ɔona naa ma, nii bɔɔɔai tiya bɔɔɔi ti va, konai ɔa a da maaɔaalii ta kpɔɔiti pε kpe ti yɔɔɔzu.

¹⁷ Naa ɔa é ba, GALA ná-devei niiti ti la valiboga, é ɔeni pɔ ga é naati dεε ga naati, niiti é minazeɔeai ti vε ga tɔnɔi, é naa ɔulani keɛma ga konai é boni.

¹⁸ Naazu é ade vilεga faa felegɔ ɔakala, niiti ti la valiboga, niiti GALA ge la zooga zεε wosu ti zu pε. Naama vaiti ta de vε ga iɔɔɔɔ wola, dɛiti de faiti

* 6:14 6:14 Zen 22:16-17.

pε zεgai ná, de kitogi naa zo kpaankpaan, nii ma minazεgegi wogai ga é ve ade ya.

¹⁹ Kitogi naa ɔa ade υε, εge anii nii ade-yeuvui lɔɔbadɔgai ma, de laai da ta togai kpaan. Toɔa levesu, é lɔ ada naɔegai† ma ɔwepele segezuɔoozagi voluve,

²⁰ υε Yesu ɔeai ga nu mɔungi é le ná ade luɔa ade ma vaa ma. Toɔa ga zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai eyesu ɔa, εgevelei Melekizedeke ɔeni la.

7

Melekizedeke, masagi ta zalaɔa ɔula nui

¹ Melekizedeke ɔeni ga Salεme masagi, é ɔeni ga GALA nii é Anii-Pε-Unda, naa ná-zalaɔa ɔula nui. Siegi zu Abalaame ɔeni vaazu la, é zege kɔɔmave, υε é pile sɔlɔni ná masagiti ma, Melekizedeke daaɔomini, é tuya loo be.

² To ɔa Abalaame kɔɔzoganiiti pε ma vuusiei veeni zea. Melekizedeke laaseigi voluve ɔa ga «telebo masagi», naa volu balaa Salεme masagi, nii poluve ga «ziilei masagi».

³ GALA Sevei la keεge ná-faa woni, ɔaa dee, ɔaa memewolani mavofodai. E la sɔlɔ faa woni, ɔaa saa vaa. Ná-fai vokɔɔge GALA Doun Zunui ná-fai ma, toɔa ga zalaɔa ɔula nui eyesu ɔa.

⁴ Tama à naa wɔlɔ velei υete dεε, nui nii memewola Abalaame ɔaɔi kɔɔzoganiiti pε ma vuusiei veeni zea.

† **6:19 6:19 ada naɔegai:** Minazεge Pɔlɔmai zu, ada naɔegai ɔeni ga GALA keε vai ma nuiti saama.

⁵ Levi mavofodaiti ti ga zalaɣa ɣula nuiti, devei veai ti ya, eɣevelei tɔgi la, ga ti puusiɛi ɣula ti-ɣɛɛlɔinti zea, Izilayele nuɓuseiti, tama ta naati ti pe ti ɣulaai Abalaame zu.

⁶ Melekizede ke la ɣeni ga Levi mavofodai ta, keɛ é puusiɛi zɔɔni Abalaame ya, é tuya loo naa ve, nii é GALA ná-minazegegiti sɔɔni.

⁷ Tama maɣaali nɔpe ge la naa zu, zɔi bɔɔɔai, naa ɣa a da tuyai loo naa ve, nii zeemaalɔɔɔai.

⁸ Levi mavofodaiti ti aniiti ma puusiɛiti feezu ti ya, ta ga nuiti ti zaazu, keɛ Melekizede ke ɣa ga nui nii ná-faa wogai maaɓakpa ga toɣa vulua.

⁹ Tama Levi nii puusiɛi veezu zea, toɣa veezu naa ya ga Abalaame maavele.

¹⁰ Mazɔɔɔ é ɣeni de keɛɣe ɓusei zu, siegi zu Melekizede ke liini la naa laaɣomisu.

Kilista ɣa ga zalaɣa ɣula ɣundigii ga Melekizede ke ɣevelei

¹¹ Tɔgi é veeni Izilayele nuɓuseiti zea ɣani, naa un ge zeini Levi zalaɣa ɣula velei va. Ni tama faiti pe gaavɔnini ga Levi nuiti ta-zalaɣa ɣula wotii, leeni ɣa a la nuɓuseiti kpɛde ɣe volu zalaɣa ɣula nu ɣili ba, ga Melekizede ke ɣevele, nii é la ga Aalɔn ɣevele?

¹² Mazɔɔɔ siegi zu zalaɣa ɣula vai maavalibosu la, keni ɓalaa tɔgi maavalibo.

¹³ Tama, zɔi niima vaiti ti wosu ná-faa zu, naa ɣa ga bolodai taɣili su nu, nii su nui tanɔpe ge la de zalaɣa ɣulazuve ma wotii ta ɣeni.

¹⁴ Mazɔɔɔ koleve gola ga de-Maliɣii zɔɔni Zuda ná-bolodai zu. Moize la ɣeni faa nɔpe boni bolodai naa ná-faa zu, é va vile zalaɣa ɣula nu vaa va.

15 Fai nii ɔa é niima vaiti pɛ kolezu mɔnɔ: Zalaɔa ɔula nu ɔili ge wuzegeni, nii é ɔeni ga Melekizedeke ɔevele.

16 Zalaɔa ɔula nu ɔiligi, naa la ɔeni zeini ga tɔgi maavele nii togai é vile nuɓusei mavofodai va, kele keni zenvui é la ɔologologa, naa ná-zɛbei.

17 Mazɔɔ niima zeele wooi woni ná-faa zu ga:
«Da ga zalaɔa ɔula nui eyɛsu ɔɔ,
eɔevelei Melekizedeke ɔeni la.»*

18 Naa ɔa é kea, devei ma mɔungi zeɔea ga, tɔzei ná-zɛɓsulalai va, ta kulanuma la ba.

19 Mazɔɔ tɔgi la ani nɔpɛ daazeelini. Tama kitogi fizɔgai, nii de maaɓugazu GALA ba saɓu zu, naa va potogi zu.

20 Naama ge la ɔeni ɔɛeni GALA ná-kona wogai volu. Zɔiti ti ɔeni ɔɛɛzu ga zalaɔa ɔula nuiti, kona vaa la ba.

21 Kele Yesu ɔeni ga zalaɔa ɔula nui ga konai maavele GALA ge boni, siegi zu é ɔeni tɔun ma la:
«Maligii ɔonani, tama é la zeɔea woo volu, é ɔeni ma:

«Da ga zalaɔa ɔula nui eyɛsu ɔɔ.»†

22 Naa ma, Yesu ɔea ga minazegegi fizɔgai naa maazuɓaa nui.

23 E ɓude naa maazu, zalaɔa ɔula nu moinmɔingaa ti vaa ti leve, mazɔɔ saai pele leveni ti luɔɔ, ga ti va ye botii zu ɔɔ.

24 Kele Yesu ná-zalaɔa ɔula wotii la ɔulaa zea, é va ve taɔili zea, mazɔɔ toɔa vulua eyɛsu ɔɔ.

25 Naa ɔa é ba, toɔa zoo é naati kizo ga pagɔ, zɔiti ti maaɓugazu GALA ba ga tɔun maavele, mazɔɔ toɔa vulua ɔɔoɔ ga é ɔa soloogi wo ti vɛ.

* 7:17 7:17 Guy 110:4. † 7:21 7:21 Guy 110:4.

²⁶ Yesu ɔa ga zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai, nii soloogai ade ma, naɔegai, so ge la ba, e la ɔɔɔni, zoɔɔzu ɔa ti va ta kotoba nuiti, teeve geegɔlogi ungaɔe.

²⁷ Maavaa la ba, eɔevelei zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai zoiti ti la, ga folo-o-folo e da zalaɔaiti kula to ɔɔɔi na-kotoiti faa zu, naa volu nuɔuseiti ta-ɔotoiti faa zu. E zalaɔai ɔula laa ɔeni ɔila kpe no na be, siegi zu e ɔɔɔ ɔulani la ga zalaɔai nuɔuseiti ta-ɔotoiti faa zu.

²⁸ Moize na-toɔi nuiti toni ga zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolaiti, ti ga zebesulala nuiti. Kee GALA na-minazege kona laawooi e woni toɔi voluma, naa ɔa e Doun Zunui zeidai ga zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai, nii na-fai pe daazeelii eyesu ɔo.

8

Yesu, ada-zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai

¹ Faiti gi ti wosu, nii ɔa e ga ma bii golai: Zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai ɔa ade yeema, toɔa zeini geegɔlogi zu, GALA Maayikiai na-kpɔkpɔgi yeezazuɔe.

² Toɔa zalaɔa ɔula ɔundiɔi wola wotii ɔeezu seizu naɔegai, sege veɔe naɔega ɔitei wu, nii Maligii togai, nu laade e va naa ɔe.

³ Zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolaiti pe sei ungi ɔa ga, ti da veɔaniiti teve GALA po ta ti da zalaɔaiti kula. Fizoge ada-zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai balaagi ma ga ani ɔe zea, a teve.

⁴ Ni e ɔeni eteai zu, e la bena ɔe ga zalaɔa ɔula nu, tozei zalaɔa ɔula nuiti ta mina niina, niiti ti veɔaniiti kulazu ga zalaɔai, eɔevelei toɔi bogai la.

⁵ Naati ta botii gɛɛzu, é nɔ ga geegɔlɔgi zu aniiti baagɔlabai, ta ti-maaniinigi. Zekana Moize tɛnɛ gooi zɔlɔni da, siegi zu é gɛni sege vɛlɛ ɲadegai losu da. GALA ge gɛni ma: «Dama, è kɛ ga naama gɔzavigi nɔ, nii é lɛɛni ga de gizei ma.»*

⁶ Kɛlɛ niizu, Yesu ná-botii wɔɔlɔvɛ tɔnɔi va gola, mazɔlɔ toɟa ga zɔɟɔzuɔɛtɛ nui minazege niinei ná-faa zu nii fizɔgai gola, nii kpɛtɛai ga minazegegiti ti vizɔgai.

Minazege pɔlɔmai ta ma niinei

⁷ Ni peelalazu la gɛni minazege mɔungi va, nu bɛdɛ la bɛna gɛ felesie va.

⁸ Tama zeli ɟa GALA ge gɛni tosu ná-nuɓuseiti ma, siegi zu é gɛni ti ma la:

«Naama voloiti ta vaazu,
yeei gè vaazu minazege niinei wosu da Izilayele
nuɓuseiti bɛ,
ta Zuda nuɓuseiti.» Maligii wooi ɟana.

⁹ «E la ɟɛa eɟɛ minazegɛgi gè kɛɛni ti-mɛmɛwolani
bɛ,
voloi gè ti zoni da ti-yee va, ga gè ti ɟula Ezipete
yooi va.

Ti la ɟɛɛni ga woogɛɟila nu nà-minazegɛgi vɛ,
nà balaagi, gè voluaveni ti va,» Maligii wooi ɟana.

¹⁰ Maligii wooi ɟaa:

«Kɛlɛ wɛlɛ minazegɛgi va,
gè bosu Izilayele nuɓuseiti bɛ,
naama voloiti poluma.
Nà nà-tɔgiti dɔ ta-ɟisieiiti su,
gè ti zɛvɛ ti-yiimavɛti.
Nà ɟɛ ga ta-GALAGI,

* 8:5 8:5 ɛgz 25:40.

ti ɔɛ ga nà-nuɓuseiti.

¹¹ Nu nɔpɛ kpɛɗɛ la mɔ ɔɛa ba ga é seɪnɔɔɔ ɔala,
ɓaa kɛɛɔɔloun, é va ɔɛ ma: Maligii ɔwɛɛ!

Mazɔɔɔ ti pɛ ta kwɛɛ,
é zo doungoiti ma ti zaama,
é zeeli nu ɔiteiti pɛ ma.

¹² Mazɔɔɔ nà ta-lelebotala vaiti suvaaye,
gɛ la mɔ ta-ɔotoiti devea ti unma. »†

¹³ GALA ga ɔɛna minazeɔɛ niinei ma vaa woga,
é ma mɔungi ɔɛa ga ma wɔɔma. Tama zɔi kɛai ga
ma wɔɔmai, é wɔɔzaɔaga, toɔa na va ɲɛɛɛzu.

9

*GALA dɛbi velei eteai zu
ta geɛɔɔlɔgi zu*

¹ Minazeɔɛ mɔungi zu, GALA dɛbi velei ma lev-
eiti ti ɔɛni ná, naa vɛɛ seizu ɲadegai va, nii é ɔɛni ga
eteai zu geleɪ.

² Seɔɛ vɛɛ ɲadegai lɔni, é leveni su fele, ma ada
mɔungi laaseigi ɔɛni ga ada ɲadegai. Miná ɔa fitina
zei anii ɔɛni ná, ta taɓalii, ta ɓuluiti ti veai GALA bɛ.

³ Naa volu kwɛpele seɔɛzuɔoozagi velesiɛi
voluvɛ, adaɓɛ miná laaseigi ɔɛni ga ada ɲadega
wolai.

⁴ Ansansegiti ma zalaɔa ɔulazuɓɛ, ta minazeɔɛ
kesui, niiti zanugi zieni ti maɓɛ, naati ka ti ɔɛni
miná. Zanu diɔii manegi ɔɛni su, ta Aalɔn ná-
tukpɔi é vɔnɔni, ta kɔtu ɔokologiti niiti GALA ge
minazeɔɛgi ma lɔgiti seɓɛni ti ma, naati ka ti ɔɛni
kesui zu.

† 8:12 8:12 Zel 31:31-34 bogɛ é zoloo Geleke woo zeɓɛ wɔɔmai ma.

⁵ Seelubɛinti ti ɣɛni minazeɣe kesui maazuɓe, ti dɛɛ ga GALA ka ná. Ti koto gbazuɓe maalɔɔɣuni ga ti-ɣovegiti maaniinigiti. Yeeɣɛɣala la de ya, de va naama vaiti gilagilagi pɛ bo.

⁶ Anii naati pɛ ta-vai zeidai ma kpasu ɣana, zalaɣa ɣula nuiti ti bena le seɣe vele ɲadegai ma ada mɔungi wu folo-o-folo, ti da ta-wotii ɣɛ.

⁷ Kele adave velesiei, zalaɣa ɣula ɣundiɣi wolai ɣila kpe nɔ ɣa é bena le miná, ná ɣɛ ɣila kpe nɔ kona-o-kona, é la ɣɛni lea ná ni zalaɣa zuai ma ɲamai la zea, é va kula tɔ ɔɔɣi ta nuɓuseiti ta-ɣotoi vaa zu, niiti ti la ti ɣɛni ga gaagilima.

⁸ Zenvu ɲadegai ɣa dɛɛzu naazu ga ada ɲadega wolai ma vele laa la ɣɛni de laoni, siɛgi zu seɣe vele ɲadega mɔungi ɣɛni ná la de.

⁹ Naati ta ga niizu vaiti ma voogiti. Poluɓe ɣa ga vɛɛaniiti ta zalaɣaiti ti ɣulazu ɣana GALA bɛ, ti la zooga ti va naama nui ná-kisiei ma vaiti gaavɔni, nii é GALA debizu ga kevelei naa ma zii.

¹⁰ Tɔɔzei tɔgiti ta ga naati é lo daamianigiti ba, ta kpɔleɔle ganigiti, ta ɲade fai ma ɣɛɛwotiiti, kpusei ná-tɔgi naati ti zeini, eyɛsu ti valibo foloi zeeli GALA bɛ.

Kilista ná-zalaɣai

¹¹ Kele Kilista vaani, é ɣɛ ga zalaɣa ɣula ɣundiɣi wolai é lo faa vagɔiti ba ti vaai niina. E seɣe vele ɲadegai maazuɓudeni, nii ɔɔɔɔai ta daazeelii ga pagɔ, nii nuɓusea laade ti va to, naa ɣa bosu ga é la ga eteai nii kpɛɛai, naa nɔnɔ.

¹² E leɛni ada ɲadega wolai, ná zeizu ɣɛ ɣila kpe nɔ. E la leɛni ná ga boliiti ɔaa nike yiivoiti ma ɲamai,

kɛni tɔ ɔɔɔɔi ma ɲamai. Uele ɣana é ɣɔɔɔ unmoogi zɔɔɔni la ade ve.

¹³ Mazɔɔ ni bolii ma ɲamai ta nike zinei nɔnɔi, ta nike zaai ma yuvui, é ɣeni vazasu naati ma ti ɣɔɔɔai, naa bɛna ti-busei ɲade,

¹⁴ deɣemu Kilista ma ɲamai vizɔge naati ba gola, teigi é ɔɔɔ ɣulani ga zalaɣai GALA bɛ, kɔɔɔzu la ba, ga Zenvui maavele, nii é ná ɣɔ. Ma ɲamai ɣa da-ɣisɛiti ɲade kɛɛwotiiti ma ti nu lɔɔzu saai zu, ga de zoo de botii ɣɛ zenvu su GALAGI ve.

¹⁵ Naa ɣa é ba, toɣa ga minazegɛ niinei ma yɔɔɔzubeɛ nui, naa ɣa a kɛ, zɔiti ti loligai, naati ti tɔnɔi zɔɔ é yesu ná ɣɔɔɔ, nii GALA ge ma minazegɛi woni ti ve. Mazɔɔ saai ɣa bogai naama vaa zu, ga nuiti ti unmo, ti ɣula ta-ɣotoiti su, ti ti ɣɛni minazegɛ moengi ma ziegi zu.

¹⁶ Uɛ nɔpɛ falima woo zɛvɛi* ɣɛɛzu ná, solooge ga falima woo zɛvɛi ɣɛ nui ná-saa vai ɣɛ ga ɣite vaa.

¹⁷ Tɔɔzei tosu nɔpɛ ge la falima woo zɛvɛi va, ni nɔ kɛɛ nui ɣa de vulua, tosu ɣa ɣɛ ba nɔ ga siegi zu zɔi é sɛvɛi laai poganii ma, naa zaazu la.

¹⁸ Naa ɣa é ba, minazegɛ moengi la vɔɔ ɣɛni botii lɔɔzeini, kɛni ɲamai vuuni pɛ.

¹⁹ Moize begai ma ga deve woointi pɛ bo nuɔuseiti ma, eɣɛvelei é la tɔgi zu, naa volu é nike yivoiti ma ɲamai zegɛni, ta boliiti ma ɲamai, ta ziei, é faza sɛvɛi ma ta nuɔuseiti ma ga ɣizɔpe tufa biɣɔgi, naa vɛɛ geze ɔɔi sɔsɔgi tago va.

²⁰ E ɣɛ ma: «Nii ɣa é ga ɲamai nii é minazegɛi maabakpasu, nii GALA ge deveai ga wo make.»†

* **9:16 9:16** Geleke wooi zu, woo ɣilagi naa voluve ɣa zoo ɣɛɛzu ga falima woo zɛvɛi ta minazegɛi. † **9:20 9:20** Eɣz 24:8.

21 Zeno ɔana Moize ɔamai vazani la sege vele ɔadegai ma, ta anɔnakaiti pe ma, niiti ti ɔeni botii ɔeezu ga tiye GALA deɔi vai ma.

22 Tama, egevelei togi boni la, keni anii tanigaani no, kele ti pe ti ɔadeni ga ɔamai, kotoi zuvaa la yega, ni ɔamai la vuuni.

Yesu na-zalaɔai ɔa e kotoi gbazu

23 E vizoni degemu ga aniiti ti geegɔlogi zu, naati baagɔlabaiti maaneɛni ti ɔade ɔana. Ta mono, geegɔlogi zu ani ɔiteiti kpedei ɔa ba ga ti ɔade ga zalaɔaiti ti vizogai gola.

24 Mazolo Kilista la leeni seizu ɔadegai nii nuɔuseiti ti kpetei ga yeei, a ge no ga ma ɔitei vaaɔulabai, kele teeve geegɔlogi ɔogoi zu, mina ɔa e loni na ade ve GALA kakala.

25 E bude naa maazu, kona-o-kona zalaɔa ɔula ɔundigi wolai ɔeni leezu seizu ɔadegai ga ɔamai nii e la ga to ɔogoi nono. Kele Kilista la ɔeni leeni geegɔlogi zu ga e va ɔogoi ɔula ga zalaɔai na zeizu va ge monmon.

26 Ni naa ɔeni de, a la ɔolo, saa laa mon, kaite etei beɛ yee ma. Kele kulave kelama na zeizu ge ɔila kpe no, yeegeɔala gaabelagi niizu, e kotoiti kpe ga e ɔogoi ɔula vele ma ga zalaɔai.

27 Egevelei deveai la nuɔuseiti ma ga ti za, na ge ɔila kpe no, naa volumna, tukpoaalevei va,

28 zekana no, Kilista balaagi ɔulani ga zalaɔai, na ge ɔila kpe no, e nuɔusei ma monmon na-kotoi be, toga ɔulazu kelama mono, e la mo ga e va e kotoi be, kele e naati kizo, niiti ti maaɔunsu.

10

¹ Moize ná-tɔgi zu vai ɣɛni nɔ ga faa vagɔiti ti ɣɛni vaazu, naati maaniinigi. E la ɣɛni ga ti-vaagɔlaba ɣiteɣitegi ɔɔɣɔi. Naa ma, é la ɣɛni zooga é va naati kɛ ga nui niiti ti laazeeliai, niiti ti ɣɛni maaɔugazu GALA ba, ga naama zalaɣa zii ɣilagiti nɔ, ti ɣɛni ɣulazu yeenɔpɛ kona-o-kona.

² Ni é ɣɛni ta-vaiti daazeelini metu, niiti ti ɣɛni naama zalaɣaiti kulazu, ta la looɣo ti ɣula vai va? Mazɔɔ ná a la ɣɛ ɣila kpe nɔ ti ɲade, ta-ɣisiɛi la mɔ ɣɛni ɔɔɔa ga ta-ɣotoiti faa.

³ Kɛɛ gaamazɔ, zalaɣai naati ta nu ɣitoozu kotoi ná-fai zu kona-o-kona.

⁴ Mazɔɔ nɛke zineiti ta boliiti ma ɲamai la zooga é va kotoiti kpe.

⁵ Naa ɣa é ba, Kilista vaai ma eteai zu, é ɣɛni ma: «È la wɔinni ga zalaɣai ɔaa vɛɛanii, kɛɛ kpuse ɣa è kpɛɛai bè.

⁶ Gala zalaɣaiti ɔaa koto gba zalaɣaiti ti la è yiileini.

⁷ Gè ɣɛni ma naazu:

«Ee, GALA, wɛɛ, pàaɔɛ ga gè è-yiimai ɣɛ, eɣɛvelei bogai la nà-faa zu sɛɛi zu.» *

⁸ E boni mɔunpa ga: «È la wɔinni ga zalaɣaiti ɔaa vɛɛaniiti, anɛɛ gala zalaɣaiti ɔaa koto gba zalaɣaiti ti la è yiileini.» Tama niima zalaɣaiti ta ɣulazu eɣɛvelei tɔgi bogai la.

⁹ Naa vɔluma é ɣɛ ma: «Ee, GALA, wɛɛ, pàaɔɛ ga gè è-yiimai ɣɛ.» E faa mɔungi zegeni ga ɣana, ga é felesiɛi ze.

* **10:7 10:5-7** Guy 40:7-9 bogɛ é zoloo Gɛɛke woo zɛɛ wɔɔmai ma.

¹⁰ Naama yiimai maavele ma, de ṇadega Yesu Kilista busei vee vai zu de ve, é ḡula ga zalaḡai, ná ḡe ḡila kpe nɔ, é ḡwe naa va.

¹¹ Zalaḡa ḡula nu kpein ka ḡa botii ḡe folo-o-folo, é ḡa zalaḡai ma zii ḡilagiti nɔ ḡula, niiti ti la zooga ti va kotoiti kpe pe.

¹² Kele Kilista mu, kpegai ma ga zalaḡa ḡila kpegi ḡula kotoi zuvaaye fai zu, é ga tɔnɔ eyesu ḡɔ, naa volu é zeini GALA zeezazuve.

¹³ Toḡa zeini miná niina, eyesu GALA ge sili nuiti ke ga ná-kɔḡoloma anii.

¹⁴ Mazɔlɔ zalaḡa ḡilagi maavele ma, é naati ta-vai laazeelia metu, zɔiti é ti ṇadegai.

¹⁵ Zenvu ṇadegai ḡa naa wosu, é maaḡakpa ade ve. Mazɔlɔ kpegai ma ga ḡe ma de:

¹⁶ «Maligii wooi ḡaa:

Wele minazegegi va gè bosu ti ve,
naama voloiti poluma.

Nà nà-tɔgiti dɔ ti-yiimaveti,
gè ti zeve ta-ḡisiɛiti su.»

¹⁷ E ḡeni ma mɔnɔ:

«Gè la mɔ ta-ḡotoiti ta ta-vaagaaaza golaiti devea ti unma.»[†]

¹⁸ Tama, siɛgi zu kotoi zuvaayesu la, kotoi ma zuvaaye zalaḡa ḡula vaa la mɔ ba.

Ade maaḡuḡa GALA ba

¹⁹ Naa ḡa é ba, kèeleaiti, ladalai ḡa de ya, ga de viege ga de lɔ ada ṇadega wolai, Yesu ṇamai zaalai zu.

²⁰ E pele niine laalaoga ade ve, é vulua, kwepete segezugoozagi voluve, pelei nii é ga tɔ bɔḡɔi busei.

[†] 10:17 10:16-17 Zel 31:33-34.

²¹ Naa ma, zalaḑa ḑula ḑundiḑi wolai ḑa é ade ya, é zeini GALA ná-pelei unda.

²² Deḑemu ade maaḑuḑa GALA ba, ga de-yii ṇadegai, ta kidaaleve laazeeliai, de-yiiti ṇadegai kisié ṇai pe ma, de-busei gbaai ga zie ṇadegai.

²³ Ade da-ḑitogi zo kpaan, nii ade ma vaa wosu, mazolḑo zoi é minazegēgi wogai, toḑa ga wooḑeḑila nu.

²⁴ Eṣe ge wele bḑola ma, ade ḑilagilagi pe, ga de bḑḑo iṇḑḑo neḑbei zie vai zu, ta keḑwoti vagḑiti keḑ vai.

²⁵ Ade mina ḑe ga tanigaani kevele, de va ḑele da-maaḑḑi va, keḑe ade bḑḑo iṇḑḑo, eḑevelei vḑḑo wo ḑaazu Maligii ná-tukḑḑaaleve voloi va la, maa da buḑa.

²⁶ Mazolḑo de gaamai ḑweḑga volumna, ni da ḑena kotoi ḑea kenein ga gaaḑilimai, zalaḑa nḑpe ge la mḑ ná ade ve, nii a kotoiti kpe,

²⁷ keṇi nḑ niina tukḑḑi maaḑoun fai ma luai, ta abuzo golai kevele ḑeteai ga é kpaka nuiti gala!

²⁸ Nui ta a la Moize ná-tḑgi ḑologolona, ti la ḑeni maawḑingaa, ti bena paa, ga zeele felegḑ baa savagḑ ná-zeele wooi maavele.

²⁹ Nimizai ma zii ḑegele ḑa maanḑai é zei naama nui ma, zoi é baaḑulazu GALA Doun Zunui ma, ta minazegēgi GALA ge bogai, naama ṇamai é naa leve ga wafuun faa, nii é toun ṇadeni, é Zenvu ṇadegai voomu, nii zaalai zḑḑosu ga maavele?

³⁰ Mazolḑo de naa ḑweḑ, zoi é ḑeni ma: «Nà ḑa gè ga potokula nui, nà ḑa gè eṣe gilagilagi zalazu!» Eḑe ma mḑnḑ: «Maligii ḑa ná-nubuseiti tukḑḑaaleve.»‡

‡ 10:30 10:30 TSV 32:35-36.

³¹ Naa maayikiwe, ga nu loo zenvu su GALAGI yeezaama!

³² A gize naama volo mɔungiti su, wo begai ma ga GALA ná-wozakalagi zɔlɔ, wo ɔɔlɔni gola, kele wo lɔni kpaan, wo kɔɔɔi naa gɔ.

³³ Wo tanigaa ti gɛni voomusu, ti zopele da ɔɔu keleɪ zu, zɔiti ma ti gɛvele ɔɛɛai wo zaama ga ti ɔ naati ba, niiti ti gɛni ti zopele ɔɔuzu gana.

³⁴ Wo wɔnɔ zɔlɔni kasoɔa nuiti ta-ɔɔi zu, wo va bu ga koozune wo-yeaɔɔligiti ti da gɔla wo ya, mazɔlɔ wo gɛni kwɛɛ ga ania zɔlɔga niiti ti vizɔgai, ti yesu ná gɔ.

³⁵ A mina gɛle wa-ladalai va, kulanuma wolai ga ba.

³⁶ Wo ɔɛɛi ga ziilɔi va, naa ga a ke wo naa gɛ, nii é ga GALA ziimai, wo va naa zɔlɔ, nii é ma minazege bogai.

³⁷ SEVEVE GALA SEVEI zu ga:

«Ná tago nɔ ve niina, su la mɔ goozani, §
zɔi maanɛai é va, toɔa va niina, é la mɔ lebisu.

³⁸ Zɔi telebogai gɔazu, naa ga zenvui wo ga ki-
daalevei maavele,
kele ni a galena ma ga voluvelei, ná-fai la zoga zii
ma.»*

³⁹ Adɔun, de la ga naama nuiti, niiti ti galesu ma ga voluvelei, ti undaavili, kele ada ga nuiti kidaalevei ti ya, ada gɔzosu.

11

Kidaalevei

§ **10:37 10:37** Eza 26:20 boge é zoloo Geleke woo zɛve wɔlɔmai ma.

* **10:38 10:37-38** Aḡk 2:3-4 boge é zoloo Geleke woo zɛve wɔlɔmai ma.

¹ Kidaalevei ɔa ga nu laa faiti da niiti kitogai ti va, é ɔe ga zabui nu naama ɔaamaiti kwεε, niiti nu la ti ɔaazu.

² Naama ɔidaalevei é ɔeni wɔɔwɔɔ nuiti zea, naa ɔa é keeni, ti zeele woo vago zɔɔɔni GALA zea.

³ Kidaalevei ɔa ade kwεεsu da ga eteai βeteni ga GALA daawooi, anii niiti de ti ɔaazu, naati kpεtεve, ti ɔula naati su, niiti nu la ti ɔaazu.

⁴ Kidaalevei ɔa Aβele zalaɔai ɔulani la GALA be, nii é vizɔni Kayen nɔɔi va. Ná-kidaalevei maavele ma, GALA ge deeni ga telebogε, tɔ βɔɔi zeele wooi wo ga é yeezeini ná-veβaniiti bu. Aβele ná-kidaalevei maavele ma, toɔa βɔεzu zaagaza, anεε ni saave.

⁵ Kidaalevei ɔa é keeni Enɔke leeni GALA pɔ be, é la ɔeni zaani, nu nɔpe ge la ɔeni kaani mɔɔɔ pe, tɔɔzei GALA ge seɔeni. Mazɔɔ aisa é va le, é zeele wooi zɔɔɔni ga é GALA ziimani.

⁶ Tama, é ɔula kidaalevei volu, nu nɔpe ge la zooga é va GALA εnεke. Naa ma, zɔi é vaazu GALA pɔ, keeni é ɔidaaleve ga GALA ka ná, toɔa kulanuma ve naati zea, niiti ti gaiziεzu.

⁷ Kidaalevei ɔa Nowe woiloni la GALA ná-tεne gooiti ma, é vile faiti ba ti ɔeni vaazu ɔεεzu, nu la ɔeni de ti ɔaazu. E ɔoloni GALA gooi ve, é keingi βeteni, nii ná-peleyeɔei vuuni su, ti ɔizo. E eteai veelalani ga naa. Naa maavele ma, é ɔeeni ga telebodai ma vogani zeɔe nui, nii é zɔɔɔsu ga kidaaleve maavele.

⁸ Kidaalevei ɔa é keeni Abalaame GALA gooi zoni, siegi zu naa tolini la ga é li zooli ta zu, nii é vaazu sɔɔɔsu ga nɔɔ. E liini, anεε ni é la ɔeni ná ɔwεε.

⁹ Kidaalevei ḡa é kɛɛni é liini, é zei minazeḡe zooi naa zu, é ḡe ga seikɔḡma nu. Ti zeini seḡe ḡotaiti bu, ta Izaake, naa vɛɛ Zakɔbe va, tɛiti ti bɔni zooi zɔlɔ fai ma minazeḡegi ma.

¹⁰ Mazɔlɔ Abalaame ḡeni naama laai maaḡunsu, nii ma seḡasemai baai kpe, GALA ge ga kazavi nui ta to nui.

¹¹ Kidaalevei ḡa é kɛɛni zobo ge veeni Abalaame vɛ, ga é mavofoda zɔlɔ, anɛɛ ni pɔlɔzaḡaga ḡeni de niina, ta Sala balaa ḡeni ga doun zɔlɔtala anzanui. E laani minazeḡe bo nui ná-woḡḡiladai la.

¹² Naa ḡa é ba, zunu ḡilagi tɛi, nii pɔlɔzaḡagi maavele ma, saai maaḡuḡaa ḡeni de ba niina, mavofoda mɔinmɔin ge ḡulani su, eḡe somideḡaiti ti geezu vɛ, ta jaḡaegi ti kpolodei laave.

¹³ Ti pɛ ti yɛni kidaalevei zu eyɛsu ti za. Ti la ḡeni naama aniiti sɔlɔni, niiti ti ma minazeḡegi woni. Kɛɛ ti ti ḡaani, ti yeezeini ti wu ga velela vele vaiti ti vaazu ḡɛɛzu, ti kwɛni ga ta ga wɛɛinti ta seḡeseizu nuiti eteai zu.

¹⁴ Niiti ti bɔɛzu ḡani, kolevɛ ga ta dɛɛzu ga ta zou ḡaiziezɛzu.

¹⁵ Zooi ti zeḡeni su, ni naa wɔin ḡeni ti ma, ta la yeḡḡḡala zɔlɔ, ti ḡale ma ná vɛ volu.

¹⁶ Kɛɛ gaamazɛ zooi fizɔgai, naa ḡa wɔin ti ma, nii é ga geezu gelei. Naa ḡa é ba, GALA ge la unfega ga é va loli ga ta-ḡALAGI, mazɔlɔ é taa bɛtɛvɛ ti vɛ.

¹⁷ Kidaalevei ḡa é kɛɛni Abalaame Izaake ḡɛni ga zalaḡai, siɛgi zu GALA ge suḡḡḡni da. E ḡenina ná-doun zunu ḡila kpegi ḡulazu ga zalaḡai, tɛigi é minazeḡegiti sɔlɔni,

18 GALA ge boni ma ma yeelugɔ, é gɛ ma: «Izaake gɔ è-mavofodai a gɔla su.»*

19 Abalaame gɔsiɛni ga zɛbɛ gɔ GALA zea ga é Izaake wuzegɛ saai ya. Tama GALA ge ná-doun zunui veeni zea volu, egɛ naa a wuzegɛ, é gɔla saai ya.

20 Kidaalevei gɔ é kɛɛni Izaake tuya looni Zakɔbe ta Ezawu vɛ, é vile velela vele vaiti ba.

21 Kidaalevei gɔ é kɛɛni Zakɔbe zaazuvɛ, é tuya looni Zozefe ná-doun zunuiti gilagilagiti pɛ bɛ, é nɔkɔni, selegai ga ná-tukpɔi ma ungi.

22 Kidaalevei gɔ é kɛɛni Zozefe maabuɔaai ma ná-eteai gaabelasuvɛ va, é bɔɛni é vile Izilayele nuiti kula vai va Ezipete yooi zu, é devei veeni ga velel ta ma gaeiti ta-vai zo da.

23 Kidaalevei gɔ é kɛɛni Moize zɔlɔɔgai ma, ná-nuiti ti dɔɔɔfuni alu savagɔ laawu, tɔɔzei ti kaani ga dounɔgoi vagɛ gola, ti la gɛni luani masagi ná-devei gɔlogolo fai va.

24 Kidaalevei gɔ é kɛɛni Moize wɔlɔbai ma, é gɛlɛni ga nu mina toli ga Falagɔn ná-doun anzanui ná-doun zunui.

25 E yiimazegɛni ga maanɔɔɔ GALA ná-nuɔuseiti saama, kelɛ tɔun é mina gɔozunɛ yeeɔɔɔgala goi laawu kotoi zu.

26 E pɛtɛni ga nu wɔinzegɛmai zɔlɔ egɛvelei Kilista gɛni vaazu sɔlɔɔsu la, naa wola vizɔgɛ, é leve Ezipete naavoloiti pɛ ba, mazɔlɔ gaazu gɛni velela vele gɔlanumai va.

27 Kidaalevei gɔ é kɛɛni Moize zegɛni Ezipete yooi zu, é la gɛni luani masagi ná-ziigɔlagi va. E loni kpaan, egɛ a gɛ GALA kaazu, nii nu la kaa.

* 11:18 11:18 Zen 21:12.

28 Kidaalevei ḑa é kɛɛni é Pake fetii lɔɔzeini, é devei ve ga ti jamaí vaza pɛlɛlaveti, naa ḑa a kɛ faa zuḑologolo geezuḑeelai mina Izilaye le loun zunu mɔungiti paa.

29 Kidaalevei ḑa é kɛɛni Izilaye le nuiti ti Kpoloḑe Bɔigi leveni, eḑe nu a ḑe ziezú zou vɔɔi ma. Siɛgi zu Ezipete nuiti ti ná zuḑoḑoni da, ti yeni ziei wu.

30 Kidaalevei ḑa é kɛɛni Zeliko zigigiti ti looni, siɛgi zu Izilaye le nuiti ti yeni latisu da ma, é ḑe ga folo lofela.

31 Kidaalevei ḑa é kɛɛni kologolo anzanui Laḑabe la ḑeni yeni naati ba, ti va za, niiti ti la ḑeni ḑoloni GALA be, tɔɔzei é nenegiti soni ga pagɔ.

32 Leeni ḑa ná bo niina? Mazɔlɔ yeeḑeḑala la mɔ zɛa, gè va Zedeyɔn ná-faa wo, ta Balake, naa vɛɛ Samesɔn, ta Zɛfeté va, ta Davide, é vɛɛ Samiyele, ta GALA goo wo nuiti ba.

33 Kidaalevei maavele ma, ti vɔnini masagiti ma, ti telebodaiti kɛ, ti aniiti sɔlɔ niiti GALA ge minazegeni ga tiye, ti zalaiti daaḑuluni,

34 ti abu wolaiti paani, ti ḑulani boḑa zɔkpɔ ḑaaligiti zea, zɛbe la ḑeni ti va, tama ti zɛbe zɔlɔni, ti ḑeni ga zɛbesu nuiti kɔɔmaveti, ti vɔnini zii ḑiligiti ta-ḑɔvɛbeiti ma.

35 Kidaalevei maavele ma, anzanui tanigaani Ta-wɔvɛiti ti wuzegeni, ti ḑula saai ya, ti ve ti ya. Ti tanigaani nimizani, keɛ ti la yeezeini ti unmoɔ faa wu jɛgelein, naa ḑa a kɛ ti buzeḑei zɔlɔ nii fizogai gola.

36 Tanigaani ti jɛɛḑulasui zɔlɔni, ta doḑai, tanigaa ti ḑilini ga yɔlɔḑiti, ti ti vili kasoi ḑa.

37 Ti tanigaani sɔni ga kɔtui, ti ti vaa, ti tanigaani bali su ga sii, ti za, ti tanigaani paa ga boḑa zɔkpɔi.

Ti ɣeni zieziɛsu adave pɛ, ti maagɣiliai ga baala kolɔiti ta boli ɣolɔiti, ti valani ti-ɣoligiti pɛ ma, ti ti wainzeɣe, ti ti zopele nɔu.

³⁸ Ti ɣeni levetebesu tevebaiti su, ta gizeiti ma, ti da zeɪ pugiti su, ta zooi ma yeɣeiti su, teigiti eteai la ɣeni zolooni ti ma.

³⁹ GALA ge yeezeini niima nuɓuseiti pɛ bu ga ta-ɣidaalevei maavele. Tama ti la ɣeni naa zolooni, nii GALA ge ma minazeɣegi woni.

⁴⁰ Mazolɔ wo la ɣeɛle ɓetɛve ade ve nii fizɔgai. Ti maa la neeni ti laa va zeeli, ni ade-vo ge la ba.

12

De yiilɔ voluɣulai zu

¹ Adɔun, de maagoolive ga zeele veɓe wolai. Naa ɣa ɛ ba, ade kasɔiti pɛ pili ya, ta kotoi nii ɛ de maavelevesu vaa. Ade kpizeɪ wo ga ziilɔɔ, sugɔɣɔ bosuve naa de luɣɔ.

² De ɣaazulo Yesu va kpaan, nii ɛ kidaalevei loozeida de ve, ɛ liizu la eyɛsu daazeeli. E vaani bu ga ti paa saa wului ma, ɛ la naama zaa zii leveni ga unfe faa nɔpɛ, tɔzeɪ ɛ ɣeni koozunɛɛi ɣweɛ, makega ɣeni de tuɣɔ, toɣa zeini niina GALA na-masa kpɔkpɔgi yeezazuve.

³ A ɣigaizie lee tɔun su, velei ɛ yiilɔɔni la naama laazuɣɔli vaiti bu, kotoba nuiti ti ti zeini ma. Naa ɣa ɛ ba, a mina ɓɔɔ, wo iɲɔ ge mina leve.

⁴ Mazolɔ wo la de nɛpii ɣɔɔni kotoi laalɔɣma eyɛsu wo va zeeli saai ma.

⁵ Wo yeema iɲɔɔ wootti ma GALA ge bosu wo ma, eɣevelei a da wo da doun zunuiti ma ga:

«Dòun zunu, mina Maligii ná-maafoloi veevele,
mina ipoteve siegi zu é zeli losu da è ma.

⁶ Mazoloo nii Maligii neai ve, naa ga a da maafolo,
tofa da naati ta-vaa joiti daazale, zoiti é ti gwe ga
ná-doun zunuiti be.»*

⁷ A yiiloo maafoloi wu, GALA ka wo zosu ege ná-
doun zunuiti. Mazoloo naama loun zunui ga mini,
nii keege la da ga maafoloo?

⁸ Pelegi é ese pe maafolozu la, ni wo la maafoloi
zolooni gana, wa ga ween lointi, wo la ga doun zunui
gitea.

⁹ Tama, de zoloo keegeiti ti geni de maafolozu
eteai zu, de da unfe ti ma. De la budazu naa maazu
baa, de va golo de-Ge ve, é geezuve, de va zenvui
wo?

¹⁰ Ade-geeni ti geni de maafolozu yeedegala go
vaa no ma, egevelei é zolooni da ti gaazu. Kele
GALA ka de maafolozu da-gulagaanezu gitei ma
vaa ma, naa ga a ke, de dono zoloo ná-padedai zu.

¹¹ Gaama ve ga maafolo vaa nape ge la da ga ge
ga koozune vaa toozeizuve, keni ziioloi. Kele su a
goozana, zoiti ti naa gegala maafoloi zoloozu, ta da
ge ga telebo nuiti ti ziileigi zoloo.

¹² Naa ga é ba, à wo-yeeiti sulo volu, niiti ti
zuololai. A wo-niibiiti sasulo, niiti ti zuolizu.

¹³ A zie ga pele zolegiti, naa ga a ke dekpu gogoi
mina gale sisi wu, kele toun é gedé.

Deveiti ta tookisuiti

¹⁴ A gaaba, ziileigi ge wo yagzu wa nubuseiti pe,
ta wo zie padedai zu, é gula naa volu, nu nape ge la
zooga é va Maligii ga.

* **12:6 12:6** TFa 3:11-12 boge é zoloo Geleke woo zee wolomai ma.

¹⁵ A dama ga nu nɔpɛ ge mina ɔala GALA ná-zaalai ma. Nu nɔpɛ ge mina ɔɛ ga ani zuwu nɔi, é ɔa ɔnɔ, é ɔa kpɔlɔi wuzegɛ, é ɔa ma mɔinmɔin kɔzɔ.

¹⁶ Nu nɔpɛ ge mina ɔɛ wo zaama ga koloḡolo nui, ɔaa faa nadegaiti pɛɛɛɛ nui ga Ezawu ɔɛɛɛ, niigi daamii laa ɔila kpegi vaa zu, é ná-doun moun tosuɛ ɔɔdini.

¹⁷ Wo kweni ga naa ɔoluma, é ɔɛni pɔ ga é kɛɛɔɛ ná-tuyai zɔlɔ, kɛɛ naa ɔoluaveni ba, mazɔlɔ zobo nɔpɛ ge la mɔ ɔɛni ná, kɛɛɔɛ ɔa naa maavalibo, nii kɛai niina,[†] anɛɛ ni é ɔɛni gaiziezɔ ga ɔɔlɔi.

¹⁸ Wo la maabuḡani naama ɔizei ɔa, ga Izilayeɛ nuiti kɛɛɛ teɛɛɛɛ zu, nii nu a zɔɔ é ɔɔɔɔ ɔa, abui sosu ba, kpidiɔi ɔɛni ma, ná zuɔidiɔi, fiɛ wolai ná,

¹⁹ ta puɔu gooi, ta wooiti ti ɔɛni mɛnisu, nuiti ti ɔɛni mɛnisu, naati ti maanɛɛɛɛi woni ga woo nɔpɛ ge mina mɔ wo ti ma ɔolu.

²⁰ Mazɔlɔ ti la ɔɛni zoosu ti ɔa zizɛ devei naa wu ga: «Anɛɛ suai nɔpɛ a ɔɔɔɔuna gizei ɔa, toḡa zɔɔ ga kɔtɔi, é za.»[‡]

²¹ Naama vai maaluani gola, eyɛsu Moize ɔɛni ma: «Gè lua gola, gè ɔa ɔali!»[§]

²² Kɛɛ wɔun, wo maabuḡaa Siyɔn gizei ɔa, zɛnvu su GALAGI ná-taai, Zeluzalɛme nii é geɛḡɔlɔgi zu, ta ná-geezuḡeela bulu ɔolaiti ti koozunɛɛi zu.

²³ Wo maabuḡaa doun mɔungiti ba, ti-laaseigi zɛɛɛɛi geɛḡɔlɔgi zu, ti maabuḡai ta-ḡaalɛɛɛɛi zu. Wo maabuḡaa GALA ba, nuɔuseiti pɛ tukpɔḡaaleɛɛ nui,

[†] **12:17 12:17** kɛɛɔɛ ɔa naa maavalibo, nii kɛai niina: Tati pelei taḡili ɔalaa ka ga nii: *mazɔlɔ zobo ge la veeni bɛ, é ɔa ɔɛɛɛɛi valibo*

[‡] **12:20 12:20** Eḡz 19:12-13. [§] **12:21 12:21** TSV 9:19.

ta telebo nuiti ti-yenvuiti ba, ta-vai pe daazeelii niina.

²⁴ Wo maaɓugɗaa Yesu va, é ga minazege niine ma yɔɔzuɓete nui, ta to ɓɔɔɗi namai nii fazagai, é ɓɔezu ga pagɔ, é leve Aɓele nɔnɔi va.

²⁵ A dama deɗemu! Wo mina ɓe woilosu naa wooi ma, nii é ɓɔezu wo ɓɔ. Niiti ti la ɗeni keeni ti va woilo naa wooi ma, nii é ɗeni ti lenesu etei zu, undaaviligi la ɗeni ɓoolani ti va. Ada ma, da ɗizo ɗale, ni da ɓoluavena naa va, nii é ɓɔezu de ɓɔ, é zege geegɗɔlgi zu, é ɗa de lenɛ?

²⁶ Mɔungi, daawooi zooi ɓalini, é niima minazegegi woge de ɓe niizu ga: «Nà ɓaazu zooi ɓalizu ɓolu mɔnɔ ná ɗe ɗila, keɓe é la ɗwe su naa va, nà geegɗɔlgi ɓalaa ɓali.»*

²⁷ Naama wooi é ɗeezu ma: «ɓolu mɔnɔ ná ɗe ɗila,» naa ɗa deezu ga aniiti ti ɓeteai, naati ta jiikpisu, ti jeeɓe, naa ɗa a ke, niiti ti la jiikpiga, naati ti ye ná ɗɔ.

²⁸ Deɗemu ade ɗe ga faaneɓe wuuɗweɓe nuiti, tozei ada masadai zɔɔɓu nii é la jiikpiga. Ade GALA deɓi ga keɓelei nii soloogai de ɗa fe ɓe, ga unfema ɓele ta duabai.

²⁹ Mazɔɔɔ da-GALAGI ɗa ga abui nii é anii pe galazu.

13

Veɓi nu a GALA eneke da

¹ A mina yeeɓe ɗeeɗeloun neɓeɓi va.

* **12:26 12:26** Azé 2:6 bogé é zoloo Geleke woo zeɓe wolɔmai ma.

² A mina be wɛɛn zɛsɛbo fai va eyɛsu pɛ, mazɔlɔɔ tanigaani ti yɛgɛ kɛɛzu ti geezugɛelaiti daazuwɛɛni, ti la sugwɛɛ.

³ A yiizoolɛ ga kasɔɔa nuiti, eɖɛ wa tiyani ka wo kasoi ɔa wɔɔma. A ɔize maanɔɔɔ nuiti su, eɖɛ wa ɔɛ faa ɔila ma wa tiye kpusei zu.

⁴ Ɛsɛ pɛ ge unfema ve vului vɛ, zinigi ta anzai ti ɔɛ ga woogɛɔila nua bɔɔɔ vɛ, mazɔlɔɔ GALA ka kologolo nuiti ta wɛɛnzɛ nuiti tukpɔɔaaleve.

⁵ A mina walii nɛɛ vɛ, ɛ va ze wo unda. Nii ɛ wo ya, naa wo ɛnɛkɛ, mazɔlɔɔ GALA bɔɔɔi bogɛ, ɛ ɔɛ ma: «Gè la yeebega è va, gè la ɔɛlɛa è va.»*

⁶ Naa ɔa ɛ ba, da zoo bosu ga ladalai pɛ ga: «Màligii ɔa ga na-kpɔba nui, gè la lua ani nɔpɛ ba.

Leeni ɔa nui a zoo ɛ kɛ ga ze?»†

⁷ A ɔize wa-lotugɔiti su, niiti ti GALA daawooi laazeelini wo ma, wo ta-eteai ɔaabeli velei vɛtɛ, wo vokɔɔɔ ta-ɔidaalevei ma.

⁸ Yesu Kilista ɔa ga tɔnɔ wogi, ta za, eyɛsu ɔɔ.

⁹ A mina va bu kala kiligiti ma ziiti, ti va wo ɔaka. Mazɔlɔɔ fizɔgɛ ga de-yii zɛbɛ zɔlɔɔ ga GALA ná-zaalai maavele, ɛ mina ɔɛ ga deveiti ti vilɛgai ɔɔnɔ faiti ba, nii ɛ la faa nɔpɛ paani naati ma, niiti ti voluzeini ba.

¹⁰ Zalaɔa ɔula nui niiti ti botii ɔɛɛzu seizu naɖegai wu, ma zobo ge la veeni ti vɛ ga ti va naa ta mi, nii kulaai ada-zalaɔa ɔulazuve.

¹¹ Mazɔlɔɔ suai niiti zalaɔa ɔula ɔundiɔi wolai ɔɛni ti ma pamai ɔulazu ga zalaɔai, ada naɖega

* **13:5 13:5** Wɛlɛ vɛti: TSV 31:6; Zoz 1:5. † **13:6 13:6** Guy 118:6 bogɛ ɛ zoloo Geleke woo zɛvɛ wɔlɔmai ma.

wolai, koto zuvaaye fai zu, ti ma uoomai ḡeni ḡalazu ti-uuzuve voluve.

¹² Naa ḡa é ba, Yesu balaagi zaani taa voluve, nii a ke é ná-nuiti nade ga tɔ bɔḡɔi namai.

¹³ Deḡemu ade li pɔ be puuzuve voluve, de naa ḡeḡala velelalai ma zii zɔbɔ ga tɔun kevele.

¹⁴ Mazɔbɔ taa la de ya zooi ma a lebi eyesu ḡɔ. Ada taai ḡaiziezu nii é vaazu.

¹⁵ Tɔun saḡui zu, ade mina be ada-maamusɛi vee vai va GALA be ga zalaḡai, naa ḡa é ga de-lakɔḡiti ta-ḡulanuma, niiti ti kweesu keɛzu kpaun ga tɔ ḡa é ga Maligii.

¹⁶ A mina yeema faa vaḡɔi ḡee vai ma, ta nu ḡɔɔ vai, naama zalaḡa ziiti ka ti neai GALA be.

¹⁷ A wa-lotugɔiti goo zo, wo ḡolo ti ve. Mazɔbɔ tiya ḡa ti ḡaaḡaazu wo-yenvui ma, tɔzei ta voluvaawo GALA ma ga ta-ḡeewotiiti. Wa ḡolona ti ve, ta ti-losuve ḡe ga koozunɛi. Ni naa laade, ta ke ga gaazuḡilii, naama ge la ḡea wo ve ga kulanuma.

¹⁸ A ḡa GALA fali gi ve. Gi laave da ga kisie vaḡɔ ḡa gi ya, ḡa pɔ ga gi zie ga paḡɔ fai pe su.

¹⁹ Nà laalazu maazu ga wo GALA falii ḡe, naa ḡa a ke, su mina ḡooza, gè va wo uɔ be.

GALA falii

²⁰ GALAGI nii é ziileigi veezu, naa ade-Maligii Yesu wuzegeni, é kula saai ya, é ḡe ga ná-baalagiti make nu wolai, é ḡɔḡɔ minazegɛgi ḡili ga tɔ bɔḡɔi ma namai,

²¹ GALAGI naa zebei ve wo ve faa vaḡɔi pe kee vai zu, nii a ke wo ziimai laazeeli. E ziimai laazeeli wo-yiimave ga Yesu Kilista maavele. Lebiyai ḡe tɔun be ḡɔḡɔ! Amina!

Tuᵛᵛ goo ƣaabelagiti

²² Nà wo maanɛɛɛɛzu, kèɛleaiti, ga wo yeezei niima lenɛ gooiti bu, mazɔᵛᵛ nii gè sɛᵛɛai wo ma niima zɛᵛɛi zu, gè la suƣoozani.

²³ Nà bosu wo ma ga ade-ƣɛɛloin Timɔte ɛilɛɛ niina. Ni a ɛaana ɛɛ fala, nà ƣɛna ɛaa wo ɛɛɛsu, ƣá yɛ ɛa ƣi ɛa.

²⁴ A wa-lotugɔiti pɛ tuᵛᵛ bè, ta GALA ná-nuiti pɛ. Itali geleitɛ pɛ ta wo luᵛᵛsu.

²⁵ GALA ná-zaalai yɛ wo pɛ wo ɛa!

GALA Daawoo Z_{ευ}ει
Portions of the Holy Bible in the Toma language of
Guinea
Des portions de la Sainte Bible dans la langue de la
Guinée Toma

copyright © 2023 Pioneer Bible Translators and The Bible Society in
Guinea-Conakry

Language: Toma

Translation by: Pioneer Bible Translators

Texte copyright © 2023 Traducteurs Pionniers de la Bible et Alliance
Biblique en Guinée.

Cette œuvre est mise à disposition selon les termes de la Licence Creative
Commons Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification
4.0 International.

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in
any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2025-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 8 Jul 2025 from source files
dated 9 Jul 2025

95f995fa-1e05-5170-a262-d0f7dabeeddf